

Sygn. akt I UK 204/05

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 kwietnia 2006 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krystyna Bednarczyk (przewodniczący)

SSN Andrzej Wróbel

SSA Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania S. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o emeryturę z Karty Nauczyciela,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 kwietnia 2006 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w B.
z dnia 30 marca 2005 r., sygn. akt III AUa .../05,

oddala skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 19 lutego 2004 r., wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. -Karta Nauczyciela (Dz. U. Nr 3, poz. 19 ze zm.) i ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 162, poz.

1118 ze zm.), odmówił S. P. prawa do emerytury, ponieważ nie udowodnił wymaganego ustawowo (art. 88 Karty Nauczyciela) okresu pracy 20 lat, a jedynie 17 lat, 7 miesięcy i 10 dni.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. po rozpoznaniu odwołania wyrokiem z dnia 19 listopada 2004 r., oddalił odwołanie. Z ustaleń Sądu pierwszej instancji wynika, iż instruktorem praktycznej nauki zawodu wnioskodawca został od 1 stycznia 1980 r. i pozostawał w tym zatrudnieniu do 1 września 1988 r., czyli 8 lat i 8 miesięcy. Wcześniejszy okres zatrudnienia w tym charakterze nie został potwierdzony wbrew twierdzeniom wnioskodawcy, ponieważ z akt osobowych wynika, że powierzano mu tylko obowiązki nadzoru nad robotnikami i uczniami, co nie było równoznaczne z pełnieniem funkcji instruktora praktycznej nauki zawodu. Przesłuchani przez Sąd świadkowie również nie potwierdzili, iż od 1974 r. wnioskodawca faktycznie pełnił funkcję instruktora nauki zawodu, a więc nauczycielską.

Apelacja ubezpieczonego od powyższego wyroku oddalona została wyrokiem Sądu Apelacyjnego w B. z dnia 30 marca 2003 r. W uzasadnieniu orzeczenia Sąd Apelacyjny w pełni poparł stanowisko Sądu Okręgowego, iż wnioskodawca nie udowodnił 20 lat pracy nauczycielskiej i nie spełnia warunków z art. 88 Karty Nauczyciela do otrzymania dochodzonego świadczenia. Wykonywane do 1979 r. obowiązki brygadzysty związane z nadzorem nad pracą uczniów i robotników nie uprawniały do zaliczenia tego okresu jako pracy nauczycielskiej. Wnioskodawca w tym czasie nie posiadał uprawnień do wykonywania funkcji instruktora przedstawionych w decyzji z dnia 2 maja 1989 r.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiódł pełnomocnik ubezpieczonego zarzucając mu na zasadzie art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. naruszenie przepisu prawa procesowego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 233 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego i wnikliwego rozważenia zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, a także niewyjaśnienie podstawy prawnej określenia przesłanek jakie winien spełniać instruktor praktycznej nauki zawodu, co spowodowało błędne ustalenia faktyczne skutkujące niezasadnym uznaniem, iż skarżący S. P. nie był instruktorem nauki zawodu od roku 1974 do 1980. Ponadto Sądy nie powołały żadnych przepisów

prawnych, które wskazywałyby na wymagania wobec instruktorów praktycznej nauki zawodu, a powołały się na zeznania świadka. Tymczasem określone przepisy regulowały wymagania wobec instruktorów nauki zawodu – uchwała Nr 210 Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 1963 r. w sprawie kwalifikacji oraz zasad wynagradzania instruktorów szkolących pracowników w przedsiębiorstwach podległych i nadzorowanych przez Ministra Handlu Wewnętrznego (MP z dnia 1 lipca 1963 r.) § 5 – przepisy wówczas obowiązujące oraz przepisy Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 1 lipca 2002 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. z dnia 20 lipca 2002 r.). Zdaniem skarżącego wskazuje to na brak analizy przesłanek do wykonywania pracy w charakterze instruktora praktycznej nauki zawodu przez sądy obu instancji.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na oczywiste naruszenie przepisu prawa przez Sądy obu instancji. Ponadto stwierdził, że istnieje potrzeba wypowiedzenia się Sądu Najwyższego co do określenia jednoznacznych i szczegółowych wytycznych dotyczących określenia przesłanek, jakimi powinien się legitymować instruktor praktycznej nauki zawodu oraz wypowiedzenia się, czy faktyczne wykonywanie czynności uprawnia do zaliczenia okresu rzeczywistego wykonywania funkcji nauczycielskich.

Mając to na uwadze skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie odwołania S. P. i przyznanie mu prawa do emerytury, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

W uzasadnieniu skargi pełnomocnik ubezpieczonego zawarł polemikę z ustaleniami faktycznymi Sądu Apelacyjnego, nie zgadzając się z twierdzeniem, że w spornym okresie ubezpieczony nie wykonywał faktycznie pracy instruktora praktycznej nauki zawodu.

Podkreślił przy tym, że ubezpieczony spełniał wszystkie warunki formalne określone uchwałą Nr 210 Rady Ministrów – w tym miał kwalifikacje pedagogiczne do pracy jako instruktor szkolący. Wedle skarżącego Sąd winien wskazać jakiegokolwiek przepisy prawne, które określają przesłanki do zajmowania stanowiska instruktora nauki zawodu, czego nie uczynił. Analiza pisemnych motywów wyroku jednoznacznie wykazuje brak wskazania przepisów prawnych określających

przesłanki do wykonywania instruktażu nauki zawodu, co stanowi rażące naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. wymagającego od Sądu wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku oraz przytoczenia przepisów prawa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie.

Zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego, wydany został po dniu 6 lutego 2005 r., tj. po wejściu w życie ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98), zatem mógł być zaskarżony – tak jak uczynił to uczestnik – skargą kasacyjną przewidzianą w art. 398¹ § 1 k.p.c.

Jako podstawę skargi kasacyjnej skarżący powołuje art. 233 k.p.c. w zw. z art. 328 § 1 k.p.c. zarzucając brak wszechstronnego i wnikliwego rozważenia zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i niewyjaśnienie podstawy prawnej dla określenia przesłanek, jakie winien spełniać instruktor praktycznej nauki zawodu. Odnosząc się do powyższego zarzutu wskazać należy na treść art. 398³ § 3 k.p.c., zgodnie z którym podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Skarżący nie może zatem powoływać się skutecznie na brak wszechstronnego i wnikliwego rozważenia zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, ponieważ zakres ten nie jest objęty kognicją Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym. Takie stanowisko zajął również Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05 (Biul. SN 2005 r. Nr 12, poz. 8). W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd Najwyższy wskazał, że konstruując tę skargę i nadając jej charakter nadzwyczajnego środka zaskarżenia, ustawodawca dokonał istotnych zmian w stosunku do kasacji, wprowadzając specjalnego, ale jednak zwyczajnego środka odwoławczego, przysługującego w toku instancji od orzeczeń nieprawomocnych. Jedną z takich zmian jest wyraźne ograniczenie podstaw, gdyż jakkolwiek – zgodnie z art. 398³ § 1 k.p.c. – skarga kasacyjna może być oparta na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie oraz na podstawie naruszenia przepisów postępowania, jeżeli uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, to jednak podstawy te zostały w sposób doniosły zreformowane. W odniesieniu do Prokuratora

Generalnego i Rzecznika Praw Obywatelskich zaostrożono wymagania co do skutków, jakie spowodowały naruszenia prawa popełnione przez sąd drugiej instancji (art. 398³ § 2 k.p.c.), natomiast w stosunku do wszystkich podmiotów wnoszących skargę, wyłączono możliwość oparcia skargi na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.). W ten sposób doszło do ścisłego zharmonizowania podstaw kasacyjnych z charakterem postępowania kasacyjnego i zakresem rozpoznania skargi, oznaczonym w art. 398¹³ § 2 k.p.c., a także do jednoznacznego określenia funkcji Sądu Najwyższego jako sądu prawa, sprawującego nadzór nad działalnością sądów powszechnych w zakresie orzekania (art. 183 ust. 1 Konstytucji).

Treść i kompozycja art. 393³ k.p.c. wskazują więc, że jakkolwiek generalnie dopuszczalne jest – jak dotychczas – oparcie skargi kasacyjnej na podstawie naruszenia przepisów postępowania, to jednak z wyłączeniem zarzutów dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów, choćby naruszenie odnośnych przepisów mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Inaczej mówiąc, niedopuszczalne jest oparcie kasacji na podstawie, którą wypełniają takie właśnie zarzuty (*verba legis*: „podstawa skargi nie mogą być...”). W tej sytuacji skarga kasacyjna ograniczona tylko do zarzutów dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów, nie wskazująca na inne naruszenia prawa, jest niedopuszczalna jako nieoparta na ustawowej podstawie.

Natomiast trafnie wywodzi skarżący w ramach zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., iż przesłanki jakimi winien legitymować się instruktor praktycznej nauki zawodu wywodzą się z określonego aktu prawnego i sąd w tym zakresie nie może opierać się na zeznaniach świadków. Podkreślić jednak należy, że zarzut ten pozostaje bez wpływu na rozstrzygnięcie przedmiotowej sprawy. Podstawę rozstrzygnięcia stanowi bowiem ustalenie sądu, że ubezpieczony w spornym okresie, tj. od 1 września 1976 r. do 31 grudnia 1979 r. nie wykonywał pracy instruktora praktycznej nauki zawodu, lecz jedynie wykonywał pracę brygadzysty związaną z nadzorem nad pracownikami i uczniami (ustalenie niewzruszalne skargą kasacyjną) i okres ten nie może być mu zaliczony do pracy nauczycielskiej do uprawnień emerytalnych, zgodnie z art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (tekst jednolity: Dz. U. z 2003 r. Nr 118, poz. 1112 ze zm.). Fakt

legitymowania się określonymi warunkami uprawniającymi do wykonywania praktycznej nauki zawodu nie jest jednoznaczny z ustaleniem, że ubezpieczony faktycznie w spornym okresie pracę instruktora wykonywał. Prawo do zaliczenia konkretnego okresu do pracy nauczycielskiej na mocy § 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 sierpnia 1988 r. w sprawie rozciągnięcia niektórych przepisów Karty Nauczyciela na instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz niektórych innych pracowników uspołecznionych zakładów pracy, prowadzących prace pedagogiczne i wychowawcze (Dz. U. Nr 87, poz. 396) przysługuje tym osobom, które pełniły funkcje instruktorów praktycznej nauki zawodu, a nie jedynie spełniały wymogi formalne do tego, aby taką funkcję objąć.

Na marginesie tylko tego zarzutu podnieść należy, iż ubezpieczony wbrew wywodom skargi, w spornym okresie nie spełniał wymagań pedagogicznych wskazanych w uchwale Nr 210 Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 1963 r. w sprawie kwalifikacji oraz zasad wynagradzania instruktorów szkolących pracowników w przedsiębiorstwach podległych i nadzorowanych przez Ministra Handlu Wewnętrznego (MP z 1963 r. Nr 52, poz. 263) a konkretnie w § 5 ust. 3 pkt 2 uchwały, gdyż przeszedł przeszkolenie pedagogiczne dopiero w 1980 r. (vide: akta osobowe ubezpieczonego prowadzone przez Wojewódzki Zakład Doskonalenia Zawodowego w B. k. 10 – odpis ukończenia kursu pedagogicznego od 10 stycznia 1980 r. do 18 lutego 1980 r.).

Przedstawione przez skarżącego zagadnienie prawne, dotyczące jednoznacznego określenia warunków, jakimi powinien legitymować się instruktor praktycznej nauki zawodu, podlega ocenie w kontekście przepisów o obowiązujących w spornym okresie. Nie mogą być przedmiotem takiej wykładni przepisy, powoływanego w skardze rozporządzenia Ministra Edukacji i Sportu z dnia 1 lipca 2002 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. Nr 113, poz. 988), obowiązujące od dnia 1 września 2002 r.

Analiza uchwały nr 210 Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 1963 r. w sprawie kwalifikacji oraz zasad wynagradzania instruktorów szkolących pracowników w przedsiębiorstwach podległych i nadzorowanych przez Ministra Handlu Wewnętrznego, uchylonej uchwałą Nr 139 Rady Ministrów z dnia 21 listopada 1988 r. w sprawie uznania niektórych uchwał Rady Ministrów i Prezydium Rządu

ogłoszonych w Monitorze Polskim za nieobowiązujące (M.P. nr 2, poz. 10), wskazuje, że instruktor szkolący powinien być posiadać odpowiednie wykształcenie z zakresu technikum zawodowego, zasadniczej szkoły zawodowej, szkoły przemysłowej lub publicznej średniej (doksztalcającej) szkoły zawodowej (§ 5 ust. 1), bądź też posiadać dyplom mistrzowski, świadectwo czeladnicze, ewentualnie ukończyć kurs na równorzędnym poziomie (§ 5 ust. 2). Oprócz kwalifikacji zawodowych instruktor winien także wykazać się odpowiednim stażem pracy w danym zawodzie, a także posiadać przeszkolenie pedagogiczne na kursach dla instruktorów i dobrą ocenę pracy przez przełożonego (§ 5 ust. 3). Zwolnienie od wymogu odpowiedniego stażu pracy wskazane zostało wprost w przepisie § 5 ust. 4 uchwały, natomiast co do kwalifikacji pedagogicznych takiego jednoznacznego wyłączenia brak. Jednakże analiza pozostałych przepisów ustawy prowadzi do wniosku, że dopuszczane było także wykonywanie funkcji instruktora praktycznej nauki zawodu bez przygotowania pedagogicznego, skoro w § 6 i 7 uchwały, określających zasady wynagradzania instruktorów, wymienia się instruktorów posiadających wykształcenie pedagogiczne jak i wykształcenia takiego nieposiadających.

Natomiast kolejna kwestia, podnoszona przez skarżącego, a mianowicie, czy faktyczne wykonywanie czynności instruktora praktycznej nauki zawodu – bez potwierdzenia tej funkcji w dokumentacji pracowniczej – uprawnia do zaliczenia tego okresu do pracy nauczycielskiej, nie wymaga wyjaśnienia przez Sąd Najwyższy wobec ustalenia sądów obu instancji, iż ubezpieczony nie wykonywał faktycznie obowiązków instruktora praktycznej nauki zawodu w spornym okresie.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.